

TOMÀS FARNÉS I SOLEY

RECORDS DEL MEU POBLE

PRÒLEG

Sempre m'ha agradat pensar que hi podia haver hagut una primera vegada en què un home o una dona escodrinant per aquestes terres, buscant el millor lloc per viure, i després de mirar-s'ho molt bé, van decidir que no calia buscar més. Aquest era el lloc que més els agradava. Aquesta esplanada de terra fèrtil al bell mig de dues serralades estava lluny i ben protegida de les tempestes de la mar. També quedava allunyada dels freds i les neus de les altes muntanyes. Els vents suaus del llevant ens portaran les pluges quan ens facin falta, pensaren. I els de ponent, bufant una mica més fort tindran el cel més net i la nit serà més blava. La lluna podrà transmetre millor els seus canvis. Les estrelles seran més brillants. Els raigs del sol durant el dia ens donaran més calor i faran créixer les plantes. Tindrem l'esclat de la primavera, la serenor de la tardor, el recolliment de l'hivern i la vivesa de l'estiu. Hi ha fonts d'aigua fresca i bona, rieres on podem anar a banyar-nos i pescar, torrents i vernedes, i boscos on anar a caçar. Des que

la vermellor de l'horitzó fa néixer el dia fins que s'acaba, els ocells no paren de volar, alleugerint encara més els vols quan arriba la frescor de la marinada.

Com he dit abans, així és com m'agradaria pensar que aquella gent van decidir de quedar-se a viure en aquesta terra, generació rere generació.

Aquí varen néixer, créixer i morir fins als nostres dies.

Jo mateix, mirant també una mica enrere en el temps, vaig recordar unes històries viscudes pels voltants dels anys quaranta que explico en el recull d'aquests fulls. Palau de Plegamans ha canviat molt en aquests últims anys, però els llocs que es citen encara hi són, si bé transformats. També m'he permès incloure-hi com a epíleg un escrit sobre les meves estades actuals a Port Lligat.

Aquests articles no s'haurien publicat mai sense l'interès i la feina que hi va dedicar la meva jove Margarida que em feia de correctora; i la força moral de la resta de la meva família que em va animar a fer-

ho. També haig d'agrair al Santi i a la Carme que durant tant temps em van anar publicant a la seva revista Palau Informatiu escrit rere escrit. Així també als que duen a terme la revista QU4TREPINS que també me'n van publicar algun. A tots ells moltes gràcies.

I per acabar aquesta introducció, vagi el meu record silenciós i ple de respecte i admiració per a tots i cada un dels que al llarg de la seva vida van fer d'aquesta terra el suport del seu caminar.

LA RIERA

Vaig descobrir la riera quan el meu avi em va portar a caçar nius de garses. Recordo que mirant enlaire, a dalt als pins per mirar els nius, els raigs del sol m'enlluernaven; i en arribar de sobte a la riera i sentir el rítmic soroll de la seva aigua i veure que riuejava neta i cristal·lina, daurada pel sol, em va impressionar tant que la meva obsessió va ser tornar-la a veure. Això va ser entre la resclosa de Ca l'aiguader i la de Can Pujol per allà l'any 1939.

Tan aviat com vaig poder m'hi vaig escapar tot sol. El primer va ser ficar-m'hi de peus a dins, espantant tots els capgrossos que s'amagaven sota d'unes capes de llot verd que hi havia als racons.

Mentre caminava amunt, la riera anava fent uns bonics gorgs. Entre gorg i gorg l'aigua saltironejava per sobre d'una terra forta, pot ser que fos fetge de vaca o codina. Aquesta era completament transparent i tan neta que es podia veure sense perill d'agafar cap infecció. Mirant

cap als racons i per sota dels rocs es veien uns peixets com sardinetes. Quedaves tan embadocat que mentre caminaves, el temps restava aturat i sols tornaves a tenir noció d'ell quan en arribar a casa la mare et deia: “ Que no veus a quines hores véns?”

Quan tot això ho vaig comentar amb els meus amics, l'Isidre em va dir que ja ho sabia, que els nois grans hi anaven a pescar peixos i que el seu germà hi havia pescat fins i tot angules.

Així és que un bon dia ens hi vam atansar amb la intenció de pescar-hi quelcom. Primer ens vàrem proveir d'uns quants joncs que vàrem arrencar de la vora de la riera i... cap a l'aigua s'ha dit! Ell, el meu amic Isidre, en sabia més que jo, ja que ficava les mans a sota de l'aigua, a sota el llot i a sota dels rocs, i va començar a agafar peixets d'aquells que semblaven sardinetes. Vaig quedar impressionat quan estrenyent els peixos amb la mà mentre encara bellugaven els enforquillava per un costat del cap amb la punxa que tenen els joncs, d'aquesta manera els va enfilar un a un.

Pujant riera amunt i com que el temps allà no comptava, vam arribar a allò desconegut: la resclosa de Cal Mas Llobet. Més amunt encara recordo que era el lloc dels gorgs més fondo, els quals es ficaven cap dins les bardisses i segons l'Isidre també era el lloc on es podien pescar les angules, em sembla recordar haver-n'hi vist alguna.

Ja teníem els joncs plens de "sardinetes" i havíem anat molt enllà, jo, més temorós que el meu amic, li vaig dir que havíem de tornar cap a casa, després d'insistir diverses vegades així ho vam fer, no sense escoltar el soroll de l'aigua que neta i transparent saltava la resclosa.

L'ALZINA

Quan jo tenia sis o set anys, pels voltants de l'any 1940, vaig començar a anar a estudi, i encara ara no sé per què però el cas és que no m'agradava gens ni mica. Quan a casa, els matins, es feien els preparatius per anar-hi, jo li deia al pare que ja aniria a ajudar-lo amb les feines del camp, i a la mare que l'ajudaria amb les feines de casa. Al final, no podent-los convèncer, la mare m'acompanyava un tros al llarg del camí. I plorant i veient que no hi havia res a fer, cap a l'estudi s'ha dit!

Pel camí, des del Carrer de Dalt on jo vivia fins a l'escola, hi havia unes quantes coses que ja se m'havien fet indispensables:

Veure si la bassa de Cal Pansa era plena, mirar si els pinyonaires abastaven les pinyes d'aquells pins tan alts del costat de la bassa quan era els temps. Passar-me el pont del Let tot espantat per mirar si aquella nit hi havien acampat les carretes dels gitanos per dormir. I sobretot, passar per l'alzina, que ja feia estona que

des de lluny la veia aixecar-se majestuosament, al bell mig dels camps verds, i ella, d'un verd més fosc, no havent-hi res més tan gran: ERA L'ALZINA! En anar-m'hi atansant, jo tan petit i ella tan gran, em donava la sensació de ficar-m'hi a dins. Aquell tronc tan gruixut del qual sortien aquelles branques enrevessades, que s'obrien en forma d'un desmai, com un bolet gegant. La tocava, mirant enlaire, estranyat que fos tan gran, amb les seves fulles verdes i plena de glans.

I continuava el camí cap a estudi, passant per les pruneres del Dr. Navarro. Quan estava a l'escola, tot angoixat, em sentia igual com se sent l'ocell quan l'engabien i que en obrir-se la porta de la gàbia es posa a volar cercant la llibertat. Jo corria cap a casa amb la idea ficada al cap d'enfilar-me a l'alzina, ja que uns nois grans en sortir a jugar al pati m'havien explicat que ells ho havien fet; a provar-ho s'ha dit!

En arribar i agafar-me en aquell tronc tan gros per pujar-hi, em relliscaven les mans i els peus i no hi havia manera. Al cap d'una estona, en veure que no me'n

sortia, continuava, desil·lusionat i pensatiu, el camí cap a casa.

Aquella nit no podia dormir pensant com ho devien fer aquells nois de l'escola que deien que hi havien pujat.

L'endemà, de seguida que els vaig veure, els ho vaig preguntar. Em van respondre que era un secret i que cadascú si és que hi volia pujar s'ho havia de fer ell mateix.

La de vegades que em vaig pelar les mans en aquell tronc, del qual deien que es necessitaven cinc homes agafats per les mans per envoltar-lo. Després de molts dies de donar-hi voltes buscant la solució, ho vaig explicar al meu amic Isidre, que em va proposar d'anar-hi i provar-ho tots dos.

Un dia ens hi vàrem atansar amb la ferma intenció d'aconseguir-ho. Una vegada sota l'alzina i després de mirar-nos-ho bé, vàrem decidir que jo li fes "cascaneta", o sigui que ell pugés sobre les meves espatlles, però no hi havia manera, les branques tan grosses semblaven que ens pugessin a sobre i no hi arribàvem. Jo, molt enfadat, ho anava provant tot sol, i l'Isidre, mentrestant, va anar allà on les branques penjaven més, va fer un bot i es va agafar a una d'elles i va pujar cap dalt, seguint-lo jo al seu darrera. Ves per on havíem descobert el secret!

Una vegada a dalt, al bell mig d'aquelles branques retorçades d'aquell verd fosc que tenen les alzines sanes, vàrem sentir l'orgull de dos conqueridors.

LA MASIA DE CAN CORTÈS

Quan érem quitxalla, per allà els anys quaranta, teníem la mania de fer guerres de pinyols de lledons. Tallàvem un canó de canya, ens omplíem la boca de pinyols i bufant ben fort sortien com una bala cap al clatell del contrari. Per proveir-nos-en anàvem a aquells lledoners tan grossos que hi havia davant la Masia de Can Cortès.

Recordo que ho tafanejàvem tot; miràvem els estables de les vaques i els vedells, les corts dels porcs; ens ficàvem dins una cabana feta amb feixos de canyes, que estava al costat dels pallers; espantàvem els ocells que picotejaven per terra; trèiem el cap en aquella bassa tan gran on les dones rentaven la roba i nedaven els ànecs. Un dia, quan estava mirant pels forats de la porta del barri, va arribar l'amo, amb el cavall i carro de trabuc ple de naps. Jo ja el coneixia perquè venia amb l'arada de rodes i aquells cavalls tan cepats d'anca partida de color sal i vinagre a tombar allà al Turó del Coixí, darrera de casa meva. Com que va entrar cap dins el barri el vaig seguir. Em va rebre

un ramat d'ouques que s'esgargamellaven cridant, mentre una colla d'ànecs fugien espantats cap al porxo a sota els carros. Un gos molt gros que hi havia al costat del carret d'anar al mercat em va fer por, i com que havien desenganxat el cavall del carro, i s'havien esvalotat les gallines i els pollastres de crestes vermelles, vaig marxar passant pel costat de la caldera on feien bullir la calderada, i al sortir corrents em vaig entrebancar amb els pots de la llet que hi havia al costat del portal, i cap a casa.

Un altre dia hi vàrem anar amb el meu amic Isidre per fer les provisions de lledons. Quan ja en teníem les butxaques plenes, des de darrera d'unes canyes varen sortir uns nois grans i ens començaren a fer la guerra, però no de lledons, sinó de rocs. Un dels rocs va anar dirigit al mig del cap de l'Isidre fent-li un bon trauc. Com que li sortia molta sang es va posar a plorar molt fort; amb aquells plors va sortir la mestressa a veure què passava. En veure-la, els que ens havien apedregat apretaren a córrer.

- Entreu a casa, que li curaré el cap a

aquest noi!

Entrant per aquell portal de pedra, en què hi havia uns pals de blat de moro repenjats a la paret, vaig mirar enlaire al sentir el terrabastall que feien una colla de coloms que sortien d'un forat de les golfes. En passar cap dins l'entrada, en sortí una dona amb un pot de llet a les mans que ens va mirar estranyada.

-Espereu-vos aquí un moment!- va dir la mestressa.

El terra de l'entrada estava ple d'alfals tendre moll que l'havien posat a secar perquè no fes mal de ventre a les vaques. Al fons hi havia una premsa de vi. El sostre era de fusta; als costats, a les parets, hi penjaven els ornaments dels cavalls amb aquelles brides tan lluents.

Va passar la mestressa amb el porró a les mans cap al celler a posar-hi vi. En treure-hi el cap vaig veure un rengle de bótes on s'hi solia guardar el vi clar, el negre, la bóta del racó del vi dolç i la del vinagre. En un costat hi havia una pila de sacs que solien ser plens d'ametlles, avellanes i nous, el cup del vi que ara era ple de blat, ordi i civada, una cambra on s'hi guardava la farina de pasta, una pila de patates, algun sac de faves, cigrons i pèsols, fins i tot hi havia uns quants moniatos.

- Veniu i passeu cap a aquí a la cuina!

Ens va fer acostar a aquella vora de foc tan gran on hi cremaven uns boscalls molt grossos.

- Ajup el cap, vailet!

I amb el porró li va tirar un bon raig de vi per rentar-li i desinfectar-li la ferida.

Jo

m'ho mirava assentat en un banc tan llarg com aquella taula on s'hi solien triar les mongetes les vesprades d'hivern.

- Apa!, que us faré una torrada i un

tall de botifarra - va dir la mestressa després d'haver-li embenat el cap al meu amic-. Amb el ganivet a la mà va pujar a la cambra del porc on es guardaven penjades del sostre les botifarres, les llonganisses, els pernils, el salador amb la cansalada, unes gerres de costella i llomillo confitat, una gerra d'oli d'oliva, i entre altres embotits fins i tot alguna canya plena de penjolls de raïm. Quan vàrem acabar de menjar la torrada i la botifarra, encara ens hi va afegir una mica de confitura de préssec i codony, un parell de glops de vi i cap a casa.

Mentre caminàvem camí reial amunt m'anava mirant el cap embolicat de l'Isidre i pensava:

- No sembla pas que vinguem d'una guerra de pinyols de lledons, sinó d'una de veritat.

LA FONT DE SANT ROC O DE CA N'AIGUADER

Quan era molt jovenet, pel temps del segar i del batre, quasi tota la gent del poble estava enfeïnada en aquella tasca, i jo n'era un més que esmolava el volant, agafava l'esclopet i, junt amb el meu pare cap a segar s'ha dit! Era una feina molt pesada i s'hi passava molta calor. Quan el sol picava de veritat, esperava tot angoixat que el pare em digués: - Au, noi vés a buscar un càntir d'aigua fresca a la Font de Sant Roc. No m'ho havia pas de dir dues vegades. Em dirigia a pas lleuger cap a l'ombra d'aquells plàtans tan ufanosos i , mirant cap allà d'on sortia aquell raig d'aigua.- Quina aigua tan clara i fresca!- Quina frescor sentia al meu cos sota d'aquells arbres. Mirava "embabiocat" com aquell raig saltironejava a una pica abans de saltar cap dins d'aquelles basses tan grans on hi corretejaven uns peixos grisosos i algun de vermellós. Em refrescava la cara, omplia el càntir abans de marxar, treia el cap per la reixa de la porta d'una capella on hi havia Sant Roc i

cap al camp altra vegada.

Un dia a l'anar a omplir el càntir, vaig veure un niu d'ocells en un forat a dalt d'un d'aquells plàtans. Jo sí que m'hi vaig enfilar. Després d'un bon esforç i quan ja acabava d'arribar va sortir-me tot esvalotat l'ocell que covava els ous que hi havia dins el niu. No els vaig tocar, ja que teníem fet un pacte amb els amics de deixar néixer les cries. En baixar ben agafat al tronc de l'arbre em van cridar l'atenció els gravats que hi havien fet amb un ganivet punxegut a la pell verdosa d'aquell plàtan. Hi havia un dibuix i unes lletres, cosa que vaig veure que també hi havia a d'altres arbres. Me'n vaig anar pensatiu.

- Què voldrien dir aquells signes que hi havia gravats?

El primer dia que vaig veure el meu amic Isidre, li vaig dir el que havia vist. Em va dir d'anar-ho a veure i cap allà s'ha dit! després de mirar-s'ho bé, em va dir: Sí, home, sí, mira, això és un cor travessat d'una fletxa, la lletra "J" vol dir que en Jordi estima la "N" Nuri.

- Caram! En aquest altre en Pere està enamorat de la Rosa.

Vaja secret que esbrinàrem.

- Veus, en aquest la Mercè es vol casar amb en Joan.

I així molts d'altres. Com que els coneixíem, ens vàrem esvalotar molt. Era clar que a la Font no s'hi anava només a beure aigua, sinó que era lloc de trobada de la joventut del poble, deixant gravats els seus sentiments amorosos als troncs d'aquells arbres.

La meva família i d'altres, quan s'havia acabat el segar i el batre, ens reuníem a la Font, per fer-hi una carnada. Recordo aquelles graellades de carn i botifarra regades amb el millor vi de la collita al voltant d'aquella taula rodona de pedra, fent el recompte de si havia estat una bona collita.

Després d'haver passat tanta calor i tanta pols, aquella aigua tan fresca i clara, a sota de la frescor d'aquells arbres era un bon premi per la tasca feta.

EL TREN QUE MAI MÉS NO VA ARRIBAR EL CALDERÍ DE MOLLET A CALDES.

De petit, un bon dia la mare em va dir: Corre, vine! Em va fregar bé el cap amb aigua de colònia i amb la clenxa ben partida: “Au, va, que anirem a Caldes amb el tren!”

Quan anàvem caminant cap a l'estació, havia d'anar saltironejant per poder seguir el pas lleuger que portava la mare. En arribar-hi, per a mi tot era nou ja que no havia vist mai res semblant. Tothom mirava cap avall d'aquella via que desapareixia on la vista no arribava. Al cap d'una bona estona es va començar a veure un raig de fum enlaire que s'anava acostant, i un senyor que portava una gorra vermella, un xiulet a la boca i una bandera a la mà, va tocar una campana que hi havia penjada a la paret avisant així a tothom que arribava el tren. Jo no tenia prou ulls per mirar aquella màquina amb aquells vagons enganxats que arribava i s'anava parant a

poc a poc enmig d'aquelles bafarades de fum. Tremolava d'emoció en sentir el soroll que feia el xiulet que tocaven en estirar un cordill uns homes emmascarats que tiraven el carbó dins la boca d'un forn del qual sortien flamarades. Quan vam pujar al tren, ens van foradar els bitllets que la mare havia comprat per una finestreta dins d'aquella sala on hi havia aquells bancs per seure. Dalt del calderí tothom volia seure al costat de la finestra. Jo sí que hi vaig seure. Així vaig poder veure com aquell senyor de la gorra tocava el xiulet i feia senyals amb la bandera.

Així, a poc a poc el tren es va anar posant en marxa. Quan s'embalava els arbres anaven passant de pressa, sortint el llampegueig dels raig del sol per mig d'ells barrejat amb aquella fumera de cotó fluix que sortia de la màquina del tren. Que satisfet i orgullós em sentia dalt d'aquella màquina que em portava al desconegut. Veure passar la verdor dels camps, els boscos; la gent deixava la tasca del camp i saludava. Jo creia que amb aquell tren es podia anar a tot arreu, a tot allò mai vist, a l'inimaginable, al desconegut.

Des d'aquell dia vaig quedar tan impressionat que cada vegada que passava el tren sortia corrents i l'anava contemplant fins que el perdia de vista, i així moltes vegades.

Però un dia no va passar i així un dia i un altre dia. Jo, tot estranyat de no veure'l ni amunt ni avall, ho vaig anar a dir al meu amic Isidre. Li vaig preguntar si sabia com era que no passava el tren.

- Carai, doncs sí que és estrany- em va dir, potser s'ha espatllat.

- Ara segur que ha de passar.

- Anem-hi a donar un cop d'ull!

Vam anar tots dos a la casella dels peons del carrer de Dalt, ja que, des d'allà, i pujant dalt de la teulada per una finestra que hi havia, podíem veure via amunt fins al bosc gran i avall fins al revolt de Can Pansa. Vam passar tota la tarda mirant amunt i avall, el coll ens feia mal de tant girar-lo, però del tren ni rastre, no venia per enlloc. L'endemà hi vam tornar; l'Isidre va dir que ho faríem d'una altra manera, posant l'orella sobre el rail de la via i així sentir-lo quan vingués de lluny. Però res, vam passar hores amb l'orella al rail, el tren no venia. Un dia l'esperàvem d'una manera, un altre dia d'una altra, però res, aquell tren no va arribar mai més.

Al llarg del temps, quan vèiem algú que volia treure els cargols que agafaven els rails amb les felipes de la via, els dèiem:

- No els toqueu, que quan vingui el tren descarrilarà.

Vam veure passar el temps i amb molta nostàlgia i tristor no sols no hi va passar mai més, sinó que van desaparèixer les vies i tot rastre d'all.

La quitxalla en fèiem un amb llaunes de sardines enganxades amb un cordill i passàvem moltes hores jugant-hi damunt una pila de sorra. Era l'enyorament d'aquell del qual tan bon record teníem.

LLEGENDES DEL CASTELL

De vailet vaig anar un dia a veure l'hort del meu avi a les hortes del Botiguer. El tenia maco de veritat, però ell, pensatiu, va dir:

- Sí que està molt gemat, però encara li falten uns dies perquè els fruits estiguin a punt de collir. En canvi, allà al vessant del castell n'hi ha uns que ja estan collint de tot, com que els terrenys són més assolellats s'avança la collita. Carai! Doncs sí que era qüestió d'anar-ho a veure.

L'endemà hi vaig anar. Em va acompanyar el meu amic Isidre, que quan ja anàvem de camí em va dir:

- Anem amb molt de compte allà, a dalt del castell, ja que diuen que quan hi entrava gent dolenta amb la intenció de saquejar-lo, feien que els perseguissin per uns passadissos els quals tenien al terra unes trampelles que en passar-hi per sobre s'obrien i la gent queia dins d'uns pous plens de serps que se'ls entortolligaven pel

cos i se'ls menjaven.

- Caram quina por!

- Doncs a mi- li vaig dir jo - una dona molt vella em va dir que encara es recordava d'aquell carruatge tot ple de flors que va passar pel nostre poble, portant el cos mort del germà de la marquesa que vivia dalt del castell, el qual va morir lluitant al camp de l'honor per una dona que estimava. El portaven a enterrar al Castell de Sentmenat.

- Doncs... - va dir el meu amic - el mestre a classe un dia va dir que quan l'habitava el senyor de Plegamans, aquest va anar a la conquesta de Mallorca amb en Jaume I, essent-ne ell un dels soldats més valents.

També va dir que els Reis quan anaven de camí cap a França s'hi aturaven a fer nit, per descansar ells i els cavalls i fer-ne provisions de queviures per continuar el trajecte.

Parlant, parlant, vam arribar a aquells horts que deia l'avi, des d'on mirant

enlaire ja hi havia el castell que a mi em va semblar que era el cim més alt del poble.

Pel voltant d'aquell turó hi havia un ramat d'ovelles que pasturaven, i no se sentia més soroll que el "cloc-cloc" que feia l'esquella que portava el boc.

En sentir soroll, es va aixecar un home vellet que collia els fruits del camp. Després d'haver saludat aquell home i en veure que no trèiem la vista de dalt del castell, ens va dir:

- Aquestes ovelles han passat l'hivern aquí i aviat marxaran cap a les muntanyes de Castellar de N'Hug que és d'on van venir.

El vellet es va asseure al costat d'una bassa que hi havia per regar les plantes i nosaltres també. Morts de curiositat pel castell li vam començar a fer preguntes, que si s'hi podia entrar, què hi ha dins?...

-Ui! Aquí en aquest castell hi ha molta història. Veieu, des d'aquell lloc més alt els antics moradors es feien senyals amb els del castell de Sentmenat per ajudar-se quan hi havia guerres.

Una vegada, els moros, disposats a ocupar-lo el varen cercar amb l'estratagema d'esperar que quan els seus habitants haguessin acabat totes les provisions obririen les portes per sortir-ne, i així s'apoderarien d'ell. Però anaven passant els dies i més dies i no hi sortia ningú. Els moros estranyats, van decidir tirar la porta d'entrada, quan ja ho estaven fent es van trobar que des de dalt els van tirar oli bullent i ben escaldufats van haver de marxar sense aconseguir el seu objectiu. El secret era que hi havia un túnel que comunicava amb la masia de Can Cortés i per ell es proveïen de tot el que els feia falta.

Però la més sonada -ens va dir- va

passar una altra vegada. Era una nit molt fosca, quan els seus habitants es van adonar que els moros havien acampat un tros lluny del castell esperant ben entrada la nit per atacar-lo, va donar la casualitat que a dins en aquelles hores hi havia molt poca gent i estaven indefensos. Fent servir l'enginy i després de trencar-se el cap se'ls va acudir una idea ben genial. Tenien un ramat de cabres i disposaven de molts llums dels carruatges que una vegada encesos van anar penjant un a cada cabra, i les van deixar sortir a pasturar per tot el voltant del turó. Aquelles cabres negres enmig d'aquella negra nit i tots aquells llums que s'anaven movent... Els moros es van pensar que era un exèrcit de soldats que els anaven a atacar, i comes ajudeu-nos van fugir tant corrents com podien cap on havien vingut.

Jo aquella nit també vaig somniar guerres de soldats molt valents del meu poble que en sortien guanyadors amb els intrusos que venien de lluny i que havien de marxar amb la cua entre les comes.

EL RELLOTGE DEL CAMPANAR DE PALAU

En aquell temps de silenci que vivia el nostre poble quan tot eren camps, boscos, vernedes, torrents, rieres, serres, turons i masies escampades; una nit d'hivern, o una de calorosa d'estiu, o bé una d'aromàtica de primavera, o una de descarnada de tardor, una nit estrellada o de lluna plena o que fos plujosa o bé nevada, sentir-ne tocar les dotze al rellotge del campanar de Palau era tot un deliciós ritual, aquells "nings" de quarts o aquells "nangs" de les hores amb aquell so tant nítid que ressonava pertot arreu fins al racó més amagat del poble. Era un so tan natural aquell toc d'atenció que assenyalava el final d'un dia i el començament d'un altre, tan natural com pugui ser-ho el llampec i el tro anunciant la tempesta, o el cant del gall a la matinada quan assenjala que traspunta el dia, o el que fa l'aigua en saltar per la resclosa, o el cant de l'ocell quan crida la seva cria, o bé el so del grill a l'estiu, o el de la granota en una bassa d'aigua enllotada.

Que meravellat em vaig quedar quan el campaner, un dia, em va deixar que l'acompanyés a donar corda al rellotge pujant amunt per una escala fosca i recargolada. Un cop vàrem ser a dalt em faltaven ulls per mirar aquella màquina del temps tan perfecta, amb aquella quantitat de rodes dentades, els seus pèndols i totes les campanes penjades al voltant. Vaig estar molt atent mirant el campaner com li anava donant corda. Quan va acabar em va dir:

- Bé noi, això ja està! Mira quina vista que hi ha des d'aquí dalt, es veu tot el poble.

Caram! Doncs sí que era veritat, però en mirar em va entrar vertigen i em tremolaven les cames. Ja a la baixada, per la foscor d'aquella escala tan llarga, vaig tenir la sensació d'haver deixat a dalt un amic, la qual cosa he pogut comprovar, ja que aquesta màquina del temps no m'ha fallat mai.

Quan el meu cos cansat estava ansiós esperant l'hora de plegar, ell, puntual, em

donava el senyal, o el de començar la tasca en el moment exacte, signe de serietat en el treball diari. Sempre ha posat l'hora en aquells esdeveniments bons o dolents que en el transcurs dels anys han anat passant. Amb els seus "Nings" i "Nangs", de la manera més natural, fins i tot en els moments més importants de la vida de l'home, el naixement i la mort, hi ha posat l'hora exacta. Ha estat la màquina perfecte, implacable i puntual, del temps.

Avui, incansable, segueix tocant les hores i els quarts, però ja no és aquell temps de silenci. Els sorolls ens obliguen a posar-hi molta més atenció per sentir-lo. Però ell, el rellotge del campanar de Palau, no ens ha fallat mai, quan en algun moment de la vida ningú no ens ha fet cas, ell sempre ha estat l'amic que ens ha saludat amb aquell toc tan nítid d'atenció.

LES ARRELS: UN RECORD D'INFÀNCIA DELS AVIS I ÀVIES DEL MÓN AGRÍCOLA

L'avi: amb la gorra, l'armilla, la faixa, les calces de vellut i les espadnyes de pagès; la vinya, l'hort, el bestiar, el bosc i el "caliquenyo" el diumenge quan anava al cafè; era el símbol de la casa, l'experiència, l'exemple a seguir. El pas del temps, a alguns, els feia anar corbats i molts amb les mans retorçades, plenes de durícies i clivelles de treballar dur, molt dur, amb aquelles eines rutinàries. La magalla, companya inseparable d'aquelles jornades de sol a sol, per cavar la vinya, els avellaners, els ametllers; escatar les vores; crestallar i cavar les patates, els naps, el blat de moro, i tantes i tantes herbes que no paraven de créixer.

O el magalló, el pic, la piotxa, la fanga, el volant, la dalla, les forques, el rampí, el garbell, la maça i els tascons per a estellar la llenya per a l'hivern, o l'estopa de l'arada per a llaurar amb el cavall o la

mula, i un mai no acabar. N'hi havia que abans i després d'anar al camp ja havien arreglat el bestiar i munyit les vaques, si és que a l'estiu no els havia tocat anar a regar a la nit. Els que ho recorden saben que des d'un cap a l'altre del poble, els avis, ajudats pels més joves, ho tenien tot molt productiu i al seu punt, sense faltar-hi res. I, entre feina i feina, una bona xerinola que feien amb tothom, i sobretot els dies de festa, al carrer, amb el jovent, jugant a "flendi" i a bala.

L'àvia: ella era la tendresa, l'amor, la paciència, l'equilibri. Quan hi penso em ve a la memòria la mel i el mató, la crema, la confitura de préssec i de codony, aquell arrop que feia quan collíem els raïms i, sobretot, com ens estimava. Quasi sempre vestida de negre, amb un mocador al cap, ens mirava amb uns ulls plens d'esperança mentre jugàvem. Ella en feia una veritable llar, d'aquella casa de pagès. Sempre estava enfeïnada amb les tasques de la casa, pendent que tot fos a punt quan arribessin els homes i sobretot l'avi.

La recordo estenent aquella roba tan blanca que havia anat a rentar als

safareitjos del rec gran, fent foc perquè bullís la caldera per al bestiar, arreglant les gallines, traient-ne un bon cistell d'ous rossos, fent una picada de fonoll a sobre d'un sucó per a les oques, donant menjar als ànecs i als pollets, entrant i sortint de la casa per mirar que bullís l'olla en aquells fogons de carbó perquè el dinar o el sopar fos a punt a la seva hora. A l'estiu, la recordo traient una galleda d'aigua fresca del pou amb el llevat i la corriola per omplir el càntir i posar el porró del vi en fresc. A l'hivern, posant estelles al foc, en aquella llar que hi havia a la cuina. La meva àvia, al temps de les figues, n'omplia uns garbells i, quan feia sol, les posava a assecar a dalt al terrat. També posava a les golfes penjolls de cebes, alls, tomàquets i raïm per a l'hivern. Quan tenia la feina avançada, i després de parar taula, s'asseia a la cadira i es posava a cosir algun pedaç als pantalons o les camises, o a sorgir mitjons, o bé feia amb ganxet algun jersei o bufanda tot esperant que arribés l'avi.

Quan entrava, es creuaven una mirada, amb aquells ulls que s'havien tornat brillants, com si endevinessin com havia anat tot. Si arribava molt suat li deia:

- Au noi, posa't aquesta roba seca i
seu a taula!

Aquella taula de l'escudella i la carn d'olla per dinar, o l'amanida, la vianda i el tall per sopar. Tot menjant, recuperaven les forces i s'animava la conversa mentre es creuaven alguna d'aquelles mirades que ho diuen tot.

La pluja, el sol i el vent van anar fent passar el temps. No recordo que aquells avis o àvies s'haguessin retirat mai de la feina. Cada dia que passava, més feixucs, fins al final, quedant-se per a collir el fruit ben fresc del seu record, deixant fet un lligam ben fort als que venien darrera.

ANAR A SERRAR LA VELLA

A la postguerra, pels voltants de la quaresma, hi havia aquesta tradició. No sabia pas explicar de què venia, però quan arribava aquell dia tan esperat, molta quitxalla la practicàvem. Recordo un any que vam quedar d'acord amb el meu amic Isidre d'anar a seguir les masies del cap d'avall del poble, ja que seguir-ho tot era un xic massa.

De bon matí, a la sortida del sol, agafàvem un cistell ben gros, el xerrac que servia per a serrar els ceps, i ens posàvem de camí seguint vora avall entre la via del tren i la carretera. Anàvem fent un bon repàs de tot el que ens cridava l'atenció. Miràvem a sota dels ponts que creuaven per sota la carretera i la via, ja que deien que en un d'ells hi havia explotat una bomba de mà. Passàvem per l'estació de tren de les Cases Noves i de Gallecs. Beviem aigua de la font de Can Folch. Espolsàvem algun penjoll de cargolins dels brots de la cuneta amb un bon cop de peu, com si d'una pilota es tractés. Fèiem equilibri caminant per sobre els rails de la via esperant veure

passar algun auto o camió, cosa rara en aquell temps, i vigilant que no passés el tren. I així fins al cap d'avall. Trencàvem a la dreta seguint un camí de carro tan planer com aquells camps verds, quasi tan llargs com podia arribar el mirar dels teus ulls. Se sentia una olor de frescor d'aquells blats que es gronxaven en el vent. Anàvem amb compte de no mullar-nos els peus tot fent un saltiró en arribar a les rases de regar que travessaven el camí.

Per fi arribàvem a la primera casa del poble, començant pel cap d'avall, a Can Grau. L'Isidre i jo ens vam mirar, un ben agafat al cistell, i l'altre al xerrac, per fer front a l'esvalotament de benvinguda de gossos, oques, ànecs i tot ésser viu, i sobretot per no emportar-nos alguna queixalada o picada dels defensors de la casa. En sentir aquell guirigall, de seguida sortia la mestressa per veure qui arribava. Quan ens veia amb el cistell i el xerrac ja sabia que veníem a serrar la vella. Sortia la gent de la casa i ens preguntaven d'on érem i ens portaven un tronc, i nosaltres, a la feina, serrant i cantant una cançó de la qual recordo aquest tros:

<<Serra la vella, caldo
d'estella,
Violet Sant Pere, Violet Sant Pau,
Doneu-me la paga i adéu
siau>>

Després de la xerinola que es feia, la dona entrava a dins i ens portava la paga, que constava d'ous, avellanes, ametlles i, a vegades, algun cèntim i moltes gràcies, i fins un altre any si Déu vol. Agafàvem el fato i seguíem un caminet estret al costat d'un marge, per tal de fer drecera, tot mirant enrere que no ens seguís cap gos. Anàvem a Can Marió i a Can Veira repetint la mateixa història. Seguíem camí cap a Can Planes, a treure el cap a aquell safareig rodó tan gran i a mirar aquella canonada per què deien que passava una regadora d'aigua. Miràvem enlaire, embadocats, com giravoltaven les pales d'aquell molí de vent gegant. Fèiem una ullada a la llarga cort de vaques i a tantes altres coses que feien que aquella masia fos diferent a les altres. Quan ja ho havíem maneflejat tot, tornàvem enrere, cap a la riera, baixant a Can Jornet, on un cop més serràvem la vella. En marxar i anar de camí a l'Hostal del Fum, l'Isidre em va dir: Compte! que en aquesta casa que

ve ara hi viu un home molt gran amb unes barbes llargues, de qui es diu que és molt misteriós i una mica bruixot. A mesura que ens hi acostàvem, no les teníem totes, i vam passar llambrescos mirant de reüll que no ens empaités.

Quan vam afluir el pas, el meu amic em va donar el cistell perquè el portés, ja que a ell li feia mal el braç. Quan vam arribar a Boada Vell, vam parar, mirant encantats un ramat de vaques que pasturaven sempre sense perdre de vista el gos que les portava a ratlla. Una vegada feta la serrada, vaig mirar l'hora al rellotge de sol de la paret de la casa, teníem temps de seure una estona al pedrís del costat de les vidrieres del portal d'entrada a la casa, mentre que els gossos, ja amics nostres, ens feien festes. Amb la mandra que ens feia venir, el sol que hi tocava, ens hi haguéssim quedat, però havíem de continuar. Ens vam aixecar i cap a Can Boada Nou, Can Bassets, Can Cogullada i finalment, Can Mayol. Aquell cistell pesava molt i anàvem romancejant, contemplant un ramat de xais, traient el cap per mirar uns llimoners i uns tarongers que hi havia al barri de la casa; mirant de lluny les abelles que volaven al voltant d'uns ruscós al costat d'un marge.

Quan anàvem de tornada, el sol anava a la baixa i ens havíem de passar el cistell de l'un a l'altre. En arribar a casa després d'aquella caminada, segur que dormiríem

ben plans. L'endemà teníem la ressaca de la cursa feta, però ens sentíem joiosos d'haver pogut conviure un dia al mig d'aquella gent tan acollidora i per a la qual aquelles terres i masies eren la raó de la seva vida, un tros molt important del nostre poble.

LA MATANÇA DEL PORC: LA MOCADERA

El so del despertador ens posava de peus a terra quan encara era negra nit. No feia falta dir res, senties el trepig de qui es vesteix de pressa. Jo, que encara no anava a estudi, aquell dia acompanyaria la meva mare a Ca L'Aiguadé a matar el porc, ja que ella era la mocadera. Després de comprovar una vegada més que en el cistell on hi portava la màquina de fer botifarres no hi faltés res, ens embolicàvem amb una bufanda fins dalt de les orelles i el nas i traspassàvem la fredor del portal. En sortir a fora, aquell cel blau tan estrellat i aquell fred tan viu t'ajudava a alleugerir el pas, sobretot en creuar el canal de la riera on t'acompanyava un ventet glaçat.

D'arribada a la casa quan et saludaven ja notaves a tothom molt diligent i engrescat. Era un dia especial el de la matança del porc. Només entrar i passar a dintre de la cuina senties l'escalfor d'un foc com un infern, tots els fogons de carbó estaven encesos.

-Mireu ja tinc les mongetes filaires que bullen, deia la mestressa.- Són de la nostra collita de baix el pla de la font. I aquestes escaroles tan blanques que he posat en remull també.

Els homes estaven penjant amb els "calamàstecs" la caldera plena d'aigua a sobre del foc, amb ella hi bullirien les botifarres.

Vaig guipar a dalt de l'armari cantoner una capsa de galetes, cosa que només veies dues o tres vegades l'any. Sobre la taula hi havia un porró de vi i un de vi bo per després de fer una torrada amanida amb oli d'oliva, cosa que algú ja estava fent assegut a l'escó i tenint als seus peus els gossos i gats a veure què queia.

- Mira noia -li deien a la mare- aquí tens el garbell, un llençol, llimones, estrepes fines, un picador, una portadora i aigua per netejar la mocada (el ganivet ja el duia ella). I aquí el gibrell per a la sang.

- Molt bé, busqueu-me un racó que no hi hagi aire corrent i poseu-m'ho tot allà.

Va entrar l'amo i aixecant la veu va dir:

- Ja ha arribat el matador! Tothom es va posar greu, va afluir la xerinola i va créixer el nerviosisme.

- Doncs va, anem-hi, que aquest va per feina.

Jo anava darrera de tota la gent, ben espantat, tapant-me el ulls i les orelles amb les mans. Però vaig guipar quan treien el porc lligat per una pota i vaig sentir aquells crits tan forts que feia. Estava ben atordit quan em van dir:

- Vine cap aquí vailet i agafa'l ben fort per la cua que alguns fan molts esparpalls aguantant-los per les orelles i les potes fins que a poc a poc es va silenciant. Al costat ja s'hi aixecava una bona foguera i s'anava recuperant l'humor. Socarrimaven el porc, el rentaven ben net i li feien la clenxa, mentre la gent mirava si portava bona cansalada quan li havíem tret la mocada i havien embolicat el fetge amb el sagí com si fos una mantellina, el pesaven amb una romana i podien comprovar el pes amb la primera claror del dia que deixava veure la gebrada, del fred que feia. Tot seguit el portaven cap a dins de la casa al damunt de la taula més gran. Quan el porc era sobre la taula, la mocadera agafava el to de comandament ja que senties que deia:

- Colleu ben fort la màquina per trinxar la carn i fer les botifarres!

- Que vingui un home ben valent per rodar la màquina!

- S'han de desfer els garrons. Les costelles i els llomillos s'han de confitar.

- Farem botifarres blanques, negres i

d'ou, llonganisses, petadós, catalanes i omplirem el ventre.

- Què us agrada fort de sal o de pebre?

- Aneu tallant el greix per fer els rostillons.

Em vaig sentir molt content quan em varen donar un ganivet per tallar carn. Vaig veure l'amo com portava aquells pellancs de cansalada i els pernils cap al salador.

- Remeneu les cassoles- deia la mocadera, la mare, mentre escatava els budells a sobre el picador i netejava els peus. Quan remenava els tastets tothom els provava perquè estiguessin al punt de sal i de pebre.

Al migdia es dinava amb la família, que fruïa amb les mongetes filaires, el llomillo i les costelles, els rostillons i la botifarra crua cuita a la brasa. Tot acompanyat amb una bona escarola ben blanca i traguets de vi; al final la fruita i les galetes, el vi dolç, el cafè i el licor per a la gent gran. La tarda es feia molt llarga

mentre s'anaven coent les botifarres i omplint les gerres de llard. Costelles, llomillo i un mai acabar. El que més m'agradava era anar per fora amb els gossos i els gats i tot el que es pogués mirar i tocar.

Cap al vespre em posava a la vora del foc veient bullir les botifarres, mirant com s'anaven omplint les canyes que havien posat entre dues cadires i fins que quan començava a pesar figures la mare em deia:

- Va, comença a posar-te la bufanda que trec les últimes i marxem.

M'embolicava tant que només se'm veien els ulls i tot seguit sentia que els deia:

- Bé que us el pugueu menjar amb una bona salut i alegria.

Sortíem i agafàvem el camí, era ben fosc, fent una ullada a la lluna. En baixar per sota els plàtans sentíem el soroll de l'aigua de la font de Sant Roc i de seguida veïem la lluentor de l'aigua de la riera en travessar la resclosa. Miràvem de no ficar

els peus a l'aigua. Agafat ben fort a la mà de la mare, seguíem el camí de tornada a casa.

EL TEMPS DE SEGAR

- He vist l'ordi del camp del català i ja rosseja. Li vaig dir al meu pare.

- Bé, doncs, me l'aniré a mirar i si ja està sec, la setmana que ve el començarem a segar però, abans ens hem de preparar.

Em va dir ell.

- Agafa els volants ben embolicats amb un sac, te'ls lligues a l'esquena i amb la bicicleta te'n vas a Caldes i els portes a esmolar en aquell esmolet que hi ha al costat de la presó. Pel camí ja havies de bufar ja, al pujar carretera amunt el repetjó del bosc gran. I cap a Caldes. D'arribada trobaves aquell home enfeinat, fent voltar amb el peu la mola de pedra rodona i vermella. Esmola que esmola, roda que roda, quasi sense aixecar el cap de la feina et deia:

- Vine'ls a buscar demà.

Quan els anaves a recollir, els havia deixat com nous i ben afilats. Havies d'anar

molt amb compte a no tallar-te.

D'arribada a casa els posava al rebost, junt amb els esclopets de protegir la mà esquerra, les pedres d'esmolar, l'estaca de lligar les garbes i una mena de bastó blincat, que no sé com es deia, que es posava en el tall del volant lligat amb corretges.

De bon matí, del dia assenyalat, omplíem un cistell d'alfals tendre, hi ficàvem el porró de vi perquè estigués ben fresc, un càntir d'aigua, la manta i les eines de segar, bevíem un glopet de vi bo i a peu cap al camp. Mentre caminàvem, fèiem alguna ullada a l'horitzó, per veure si treia el cap el sol per darrera del rogent que fa abans de sortir.

D'arribada posàvem el fato sota de la figuera. No ens ho pensàvem pas gaire per anar de casa a la feina, aquesta era una de les més dures d'aquell temps. Però el sol i el bon menjar t'enfortien el cos i al cap de dos o tres dies es començava a suportar força bé. A mi era la que més m'agradava. Cop de volant ve, cop de volant va, començaves a fer les primeres garbes i et començaven a

brotar les gotes de suor del front, mentre t'anaves impregnant de l'olor que fa al tallar les tiges de palla seca.

S'havia de fer una bona feina i segar ben arran seguint el rem, un segador rere l'altre, la qual cosa feia que no t'hi poguessis adormir ja que un atrapava a l'altre. Cada tres quarts o una hora cap a l'ombra de la figuera a fer el traguèt i esmolar el volant. Quan el pare deia:

- Au va, tornem-hi!-, miraves les rengleres de les garbes, de la feina feta i l'ordi dret, de la que quedava per fer.

Però, el que més recordo eren aquells menjars que ens portava la mare, i que li costava el coll a terra a més d'un gall, oca, ànec i algun conill rostit, esqueixades de bacallà, hi havia de tot repartit entre les nou hores: el dinar, el berenar, les ametlles torrades a les dues, les torrades de vi dolç cap al tard. Què sé jo, la veritat és que la feina era dura però el menjar ho compensava. Una cosa ben curiosa i que sempre m'ha fet pensar és la bona integració de l'home del camp amb la natura. El meu pare i suposo altra gent, no portava mai rellotge; mirant el sol deia: - Ara són les deu, ara les dotze. -I fe de Déu que no fallava ja que quan deia falta poc pel dinar, per la punta del bosc de Can Puigoriol amb el cistell i el pot de l'escudella a la mà, venia la mare.

Després de dinar fèiem migdiada. Quan esteníem la manta havíem de vigilar que no s'hi hagués embolicat cap serp. Jo em sentia protegit al costat del meu pare, quedant ben pla a terra després de la pallissa de la feina. Del mal que ens feien els ronyons a vegades no podia dormir i mirant enlaire com s'anaven ventant les fulles de la figuera mogudes per l'airet que

feia, em deixava portar per l'orgull que dóna la collita del fruits del camp després de sembrar, veure créixer el sembrat sempre a la intempèrie del sol, del vent, de la pluja i d'aquella pedregada que al final s'emporta l'esforç de tot l'any. A veure si aquest any quan venguem el gra, podem canviar les rodes del carro que ja són molt velles o bé els guarniments del cavall que els que tenim es trenquen per tot arreu o si la mare em comprava aquella americana i pantalons o aquelles sabates que he vist i que m'agraden tant.

Quasi sempre després de la migdiada anava a buscar un càntir d'aigua fresca a la font de Can Rovira. Baixant un caminet estret i relliscós amb un pendent que et feia arribar corrents a la font. Aquella font diferent de les altres ja que a més de tenir una aigua molt bona estava en un lloc molt selvàtic, on senties una tranquil·litat que t'asserenava l'esperit. A sota de tota una verneda de plàtans, aquella estoneta sentint rajar l'aigua i cantar els ocells són aquelles coses que no oblidaràs mai.

De tornada al camp saludava altra gent que també havien començat la sega

com nosaltres i mirava si tenien millor collita que la nostra.

Abans de dinar i cap al tard, lligàvem les garbes perquè el vent no les esbarriés.

Quan el sol anava a la baixa agarberàvem, recollíem el fato i cap a casa. De camí, el sol ja s'havia amagat darrera les muntanyes, quedant-ne la vermellor d'un dia de calor.

EL TEMPS DE BATRE

Quan arribava el temps de batre s'havia de posar a punt l'era, ja que a casa meva no la teníem enllosada. Agafàvem les magalles més grosses que teníem. Omplíem unes portadores d'aigua i amb els semalers les atansàvem a on faríem les batudes. Escatàvem el terra el ruixàvem ben ruixat, l'anàvem picant amb la magalla, quan fanguejava hi posàvem un pols de cendra, el lliscàvem i deixàvem que s'assequés.

A l'entrar a la quadra a guarnir el cavall per anar a buscar les garbes, el dia abans de la batuda, el cavall em saludava amb uns bons sainets, aixecant el cap, ensenyant-me les dents, remenant la cua, rasant al terra amb els peus senyal que volia menjar.- Hola, brillant! Començàvem un diàleg entre ell i jo. Li fregava el front, les orelles i la crina amb la mà. Li donava unes quantes mostres de garrofes barrejades amb ordi o civada. Li fregava la panxa mentre remugava tot girant el coll i mirant-me complaent. El raspallava ben net, li anava posant els guarniments, el collar, la sella, la ventrera, la retranga i el

bridó. El portava a la pica de l'aigua perquè s'abeurés bé. El feia entrar a recules dins els braços del carro. Quan el tenia enganxat, pujàvem a dalt amb el pare, agafàvem les brides girant-lo de camí cap al camp a carregar.

En el camp, arrambava el carro al costat d'una garbera. Creuàvem les cordes per fer-ne una bona carretada i amb la força començava a aixecar les garbes cap dalt el carro, on el pare les anava posant bé. I així d'una garbera a l'altra.

Quan el teníem ben ple, passàvem dues cordes per sobre de l'emalumada, clavàvem una estaca a sobre i fèiem un torniquet fins que quedava ben estret. Un cop tot ben lligat, el més assenyat agafaria el cavall pel morro, jo havia d'agafar-me a la corda del fre. Quants ais i uís quan es gronxava el carro pel camí al passar per aquelles roderes plenes de sots, si anaves massa de pressa l'emalum feia aixecar les rodes i més d'una vegada anava tot per terra. Vaja un guirigall quan això passava, el cavall que es volia aixecar amb les garbes per sobre, esparpellant amb les potes que si et tocava et deixava sec. Sort que sempre

sortia algun home que ens venia a ajudar. En els baixadors m'agafava ben fort al fre i em deixava arrossegar, quedant-me les soles de les espadenyes ben calentes. A casa descarregàvem el carro fent un mugró amb les garbes.

L'últim abans d'anar a dormir i el primer quan ens llevàvem era escodrinjar el cel per mirar que no estigués núvol i intentar endevinar quin temps faria, no fos cas que féssim una bona empanada si plovia.

De bon matí paràvem la batuda mentre arribava algun veí o familiar que ens venia a ajudar amb el cavall. Trèiem el nostre i durant una bona estona sainetejaven ben fort, els abeuràvem i el penjàvem el morralet.

Les dones portaven una galleda d'aigua fresca amb el porró dins i el càntir. Tothom tragava. Aparellàvem els cavalls, una corda ben llarga i les xurriaques.

- Au vinga! Som-hi! Jo al mig cridant ben fort com els carreters i volta que voltaràs. Si algun cavall anava pel terra de seguida s'aixecava d'un salt. Per fer bé aquesta feina, no hi podia faltar el sol, la calor, la marinada. Després ja vindria la pols, el porró, el càntir, la gresca i el bon tiberi. A l'anar-se trinxant la palla i desgranant les espigues amb les forques es girava la batuda deixant reposar una estona els cavalls amb un garbell d'alfals tendre, els homes plantaven la perxera feta amb aquell pi verd tant recte que vam tallar per fer el paller. Quan arribava el migdia estava atent per sentir la veu que deia:

- Això ja està! Porta els cavalls a la quadra, dóna'ls beure i menjar.

Trèiem la palla cap a un cantó. Apilàvem el gra i el boll al mig de l'era i anàvem tots a dinar. Després de la migdiada, començàvem a tirar el gra enlaire amb les forques aprofitant la marinada per separar el boll del gra, saltant-nos a sobre algun cargol que havia vingut del camp amb les garbes i que devia quedar ben marejat amb tot aquell batibull. Quan el blat era net, al sac i cap a casa i la

palla al paller i així batuda rere batuda fins al final que coronàvem el paller.

Haviem omplert el graner, que l'any era molt llarg, igual que aquelles formigues arrenclerades amb un gra a la boca ho anaven fent al mateix temps que nosaltres i pobre del que els aixafés el camí perquè esvalotades miraven quina picava més fort.

LA FESTA MAJOR

Quan s'atansaven les festes més assenyalades de la meva joventut, l'alegria de desfruitar-les plenament ens omplia el cos de joia; ja que entre l'una i l'altra hi havia molt d'esforç pel mig. De totes elles, la reina era la Festa Major, que sempre s'esqueia pel temps de la collita, una vegada recol·lectades les primeres anyades del camp i quedant encara per collir les tardanes, en aquell món rural que ens va tocar viure.

De la primera que faig memòria en tinc un llunyà i acolorit record encisador. Sota l'Alzina, que li havien posat faldilles, mirant enlaire els músics que tocaven des de dalt a les branques a mi em va semblar com si fossin rossinyols que cantessin en mig de la verdor d'aquell arbre gegant. La gent ballant feien relluir mil colors per tot arreu. Això sí, quedant-me patent que allò era una festa, la Festa Major.

Quan les recordo sempre em ve al pensament la forta impressió que em va

quedar d'una d'elles. Tot va començar quan al sortir de missa de dotze vaig anar a una barraca de tir a fer punteria i sorprès vaig veure l'amo plorant i eixugant-se les llàgrimes amb un mocador. Quasi no li sortien les paraules quan volia justificar el motiu d'aquell desconsol tot dient que havia passat una tragèdia. Tenia la cara vermella i els ulls li sortien d'òrbita. Jo el mirava espantat. A la fi va dir que a la plaça de Linares un toro havia donat mort al torero Manolete. Allò més que una Festa Major semblava un enterrament.

Quan em vaig anar fent més gran i treballava al ram de la construcció, ja sabia quan venien les Festes perquè t'enviaven a les cases a emblanquinar els sostres de llatets de les cuines per tal de treure el fum del foc de l'hivern, en sorties amb algun ull ben vermell d'alguna gota de calç que s'havia ficat dins. Tothom feia neteja a fons i quedaven les cases i el poble ben relluent.

Quan faltaven pocs dies i arribava algun camió carregat d'antenes, tendals i fustes per fer l'envelat, de seguida corria la veu i qui més qui menys es deixava caure per aquell indret per mirar com anava el

muntatge:

- Ja aixequen els pals de les banderes damunt.

- Ja pugen el tendal amb aquell entrellat de cordes.

- Ja hi posen la tela del voltant.

- Ja no es pot veure fins el dia de la Festa Major.

Això feia que guipessin apartant la lona, fins que el tancaven ben tancat.

Quan a la vigília se sentia el so del repic de les campanes, per tot arreu començava la festa.

I si miraves el rebost, era ple de moltes coses que només veies en festes de molt renom. Als armaris de la roba, els vestits i les sabates lluent per estrenar.

El primer dia de la festa, quan anava a missa amb el vestit nou, les sabates lluent i els cabells ben embrillantats, més que per estar pel que deia el rector, anava fent ullades cap aquí i cap allà mirant aquelles noies tant boniques amb aquells vestits estampats i mirant també quines havien vingut de convidades de fora del poble. A la sortida em deixava caure davant de la que havia ullat per demanar-li balls. Si li agradaves, t'escoltava, se li posaven els ulls brillants i se li feia una rosa a cada galta. Jo tot pertorbat li deia si ballaria la dansa i els quarts, si em deia que sí, em corrien pessigolles per tot el cos i hagués saltat de content.

En mig de la xerinola que tothom feia anàvem caminant cap a l'envelat que estava al pla del costat de la bassa de Can Cortès. Al creuar l'entrada d'un envelat hi trobaves un ambient encisador com no n'hi havia d'altre i nosaltres ens deixàvem portar plenament per ell.

Havia vingut l'orquestra de Julio Galindo, aquell negret del cornetí lluent i del "Pim Pam Fuego".

Ballava que ballaràs, entre ball i ball miràvem d'anar compromentent tots els altres, la qual cosa no sempre anava bé, ja que havies d'anar allà on era la noia amb la mirada atenta de la seva mare que seia al seu costat. Si et donava carbassa marxaves ben glaçat. Pel ball de nit tothom es posava el bo i millor. Les mares arribaven joioses amb les seves filles vestides de llarg i creuant-se les mirades per veure qui el portava més bonic. Dalt les llotges es ventaven molts vanos mentre passava un senyor amb americana blanca i una panera venent bombons. Els violins ho posaven en moviment i ressonava el cornetí removent tot l'envelat. Havia arribat el ball de rams o el del fanalet. Giravoltant al voltant de la pista al compàs del vals encisador gaudim de tot el repertori fins el final, tot restant hores de dormir. No ens deixàvem perdre res.

Aquell any, l'últim dia, pel ball de tarda es va ennegrir el cel. Xispejàven

llampecs, ressonaven trons i aigua per la mort de Déu, quedant l'envelat tot ple d'aigua per dins i tothom cap a casa ben molls. Per poder fer el ball de nit vàrem escampar bolls per terra posant-hi la catifa al damunt. Quan ballàvem semblava que ho féssim sobre un matalàs.

I així arribàrem a l'últim ball de fi de festes, plens de paperets, morts de son, plens d'enyorança ja que tot el bo s'acaba de pressa, però també plens de records els quals ja tindríem temps d'assaborir, quan haguéssim dormit i ens haguéssim recuperat de tant fer el tronera. Però encara ens quedaven forces per anar a veure sortir el sol a dalt el Castell amb els amics, ja que les noies anaven de dret a dormir. Allà hi cantàvem alguna cançó de moda que havien après durant les festes, tot pensant com expressar-li els sentiments a aquella noia amb qui tant ens havíem il·lusionat per tal que fos la nostra promesa.

TEMPS DE LA VEREMA

Quan el meu pare era a la guerra sent jo molt petit, em vaig quedar sol amb la meva mare a viure a casa, una masia aleshores solitària.

Cap al final de la guerra, al davant del turó de casa i al del darrera hi havien acampats els soldats.

Un dia va pujar una dona esvalotada, amb un mocador al cap, dirigint-se de dret a parlar amb la mare.

Feia molts cops de braços i de seguida va girar cua per on havia vingut. Vaig córrer a agafar-me a les faldilles de la mare i ella em va dir:

- Corre, vine! Hem de portar el cavall a casa del teu avi perquè aquesta dona ha vingut a dir que els soldats els requisen.

I ja ens teniu a tots tres; la mare, estirant el cavall pel coll amb una corda, i jo, al darrera amb un bastó; cap a casa de l'avi, al bell mig del carrer de dalt.

D'arribada i després d'explicar el què passava, l'avi ens va dir: Entreu -el cap aquí dins, al celler, que és fosc i així si vénen els soldats no el trobaran.

Ja instal·lats amb el cavall, li anàvem a donar menjar tot sovint i li fèiem companyia per què s'estigués quiet.

Anant jo caminant celler amunt, celler avall m'anava creixent una forta curiositat per tot allò tan nou per mi. Vaig començar a estirar la mà de l'avi perquè em digués què era tot allò.

- Això són les bótes de vi i allò el cup on s'aixafen els raïms.

- Aquestes bótes tan grans són de vuit cargues, aquella de quatre, i aquella del racó és de vi dolç i té una carga i la de vinagre també.

- Aquí hi ha vi clar, aquí vi negre i aquell és el rosat.

- Amb aquesta pila de portadores és

amb el que tragem els raïms. Quan sigui temps de verema, o sigui de tallar raïm, tu també vindràs.

Vàrem passar uns dies a casa de l'avi vivint el que passava en una guerra. Corríem a amagar-nos a sota un pont amb una canya a la boca, ja que venien uns avions a tirar bombes de veritat. O bé quan dormíem i sentíem ronquejar els seus motors, apagàvem tots els llum de carbur que posàvem damunt la taula. Quan això passava, jo buscava protecció agabellant-me ben fort amb la mare.

A la fi un dia, tothom va deixar de parlar fluix, fins i tot el cavall seinetjava. La dona del mocador al cap, a cop de braços anava dient que els soldats havien fugit bosc gran amunt seguits per dones de la casa on havien requisat els cavalls, aquestes suplicaven que els tornessin.

I així vàrem tornar tots tres cap a casa, la mare, el cavall i jo.

Mes endavant, jugant amb el rodamón del meu amic l'Isidre i després d'haver pensat molt amb aquell celler i amb els traguets de vi de l'avi i tenint moltes ganes d'esbrinar tot allò, li vaig preguntar a ell què en sabia.

- Mira, demà anirem a seguir vinyes!

L'endemà ja ens tens seguint el camí travessant la riera per sobre la palanca i cap a les vinyes de Can Sorts. Anant-hi ja m'anava posant al corrent:

- Els que maduren primer de tot, són els de Sant Jaume.

- Segurament en trobarem algun de

madur.

D'arribada, amb el dit m'anava assenyalant pel mig dels ceps.

- Dels que n'hi ha més són d'aquells de pansa rossa.

- Anem cap a aquella rasa on hi ha aquella noguera, que n'hi ha uns quants de Pansa Tendre que són molts bons.

- Veus aquella figuera "sajola", també és primerenca.

- Vine, anem cap a una altra vinya on hi ha un presseguer primerenc al costat de la pica de fer el sulfat.

- Guaita, aquests ceps són de Malvasia i aquests raïms, veus, són negres. Mira Picapoll i Bec de gall.

Caram sí que en sabia de raïm l'Isidre.

- Anem a la barraca d'aquella vinya que hi ha una figuera de Coll de Dama i una de blanca però aquests maduren més tard.

- Veus allà, aquell albercoquer fa uns albercocs dels millors.

El dia següent vam anar cap a les vinyes del sot de les Valls perquè em va dir que m'ensenyaria uns ceps de Moscatell que eren els raïms més bons de tots. Vam passar per mig d'un camp d'avellaners per anar a mirar uns presseguers gavatxos i uns altres de vinya. Cansats d'anar tan lluny vam parar-nos a descansar una estona sota una parra que hi havia al costat d'una barraca.

De tornada i passant per sota d'uns ametllers em va dir:

- No mengis raïm d'aquells ceps tan blanquinosos que hi han posat cagamotxo.

Crec que no hi havia arbre fruiter en tot el contorn que l'Isidre no sabés quan estava madur. Aquells fruits són els més bons que mai he menjat.

Totes aquelles sortides es van anar acabant a mida que van anar tornant els homes de la guerra i van posar ordre.

Un dia quan els raïms eren madurs la mare em va dir:

- Posa a punt el cistell i té el fusió que demà al matí aniràs a casa de l'avi que tallen els raïms.

No em van haver de cridar, d'hora ja era allà, quan enganxaven el cavall al carro amb les portadores i els coves damunt.

Anant de camí a dalt del carro al costat de l'avi cap a la vinya de Can Sort, em va dir que abans que els raïms

arribessin a ser madurs hi havia d'anar moltes vegades a la vinya: a podar els ceps, escabellar, ensulfatar, ensofrar, passar el tallant, cavar, i sempre pendent que no pedregués.

D'arribada a la vinya ja hi havia una bona colla de gent que ens esperava agafant els coves, apartant els sarments i vinga a tallar raïm. Coves plens cap dins les portadores, que ben curulles les tapaven i les lligaven amb les enramaderes, les carregaven al carro i cap el cup de la casa.

- Veniu, que esmorzarem!

L'avi em va donar una llesca de pa amb tomàquet, una arengada rovellada i un raïm dels més rossos.

Quan feia molta estona que tallaven raïm al mig de tant trapibull, l'avi al veure que jo ja n'estava cansat em va dir.

- Vés darrera el carro cap a casa i et poses a aixafar raïm. Caram! Que bé m'ho vaig passar fent xip-xap allà, dins el cup. Els homes arremangats i vinga cops de peus i alguna relliscada, anant a parar de cul al

mig d'aquell xeflis. Cap el vespre arribava tothom. De seguida senties l'olor de sofre dels lluquets que feien cremar dins les bótes. Hi posàvem l'embut i amb el cassó les anàvem omplint de most de raig passat pel colador per fer el vi clar. En posaven també en una caldera a bullir pel vi dolç, pel negre o el rosat. Deixaven dins el cup ben tapat i barrejat el most i la brisa uns dies per tal que fermentés, posant després el vi a les botes, i esperant que vingués la premsa a premsar la brisa.

El dia de Tots Sants l'avi ens convidava a dinar i tastàvem el vi novell, amb aquell piquet al paladar i sobretot el vi bo, amb els panellets i les castanyes.

Quan avui recordo totes aquelles vinyes del nostre poble; ja que no hi havia casa de pagès que no tingués la seva, amb el corresponent celler; sento la nostàlgia de tot el perdut, quedant-me l'admiració d'aquells homes i dones que feien possible tot allò.

UN RECORD A LA TERESINA

La Teresina era una dona de cor molt tendre que va venir a viure al nostre poble des de la ciutat, on havia nascut. Sabia escoltar a la quitxalla com si de gent gran es tractés, i sempre tenia la porta oberta a tothom. Embadalits sempre escoltàvem les seves històries tan innovadores per a nosaltres, sabia tantes coses...

La meva amistat amb ella es va fer més forta quan li vaig anar a vendre una màquina de cosir que a casa meva ja no es feia servir.

Un any per la Quaresma, quan encara estaven en temps de dejuni i de bacallà amb panses, i s'acostava la Pasqua, ens va començar a explicar coses de quan en la seva joventut cantava en el Acoro@, i ens cantava cançons molt boniques. En recordo una que deia així:

"Al cel brillaven "millars" d'estrelles, era Pasqua "l'ermosa" nit, al vent llançava les caramelles cançons alegres entre el brogit"

Mirant-la, entraves dins aquell sentiment de nostàlgia que el seu mirar tan clar expressava. Encisats i amb la boca badada ens passava el temps com si el rellotge s'hagués espatllat. Un dia, en veure que el nostre interès cada vegada era més fort, ens va dir:

- Si sou capaços de fer una colla de vuit o deu, farem un "coro". Us ensenyaré unes cançons i quan arribi la Pasqua anireu a cantar per les cases.

Ens ho vam parlar amb l'Isidre i uns quants amics més i l'endemà ja estàvem assajant a la vora del foc. Quanta paciència tenia aquella bona dona amb tots nosaltres! Tan esvalotats que érem, no estàvem mai quiets, tot ho remenàvem; però poc a poc, ves per on, després de rebre algun clatellot dels més assenyats, vam començar a afinar i canta que cantaràs, vam acabar tots plegats sent una sola veu. Arribat el gran dia, a la vigília, ens vam reunir tots els cantaires a casa d'un de la colla per recollir el mussol que ens havien fet les seves tietes amb tot de cintes de colors i el cistell, ben gran, per anar-hi posant tot el que ens

donessin. Sabedors que hauríem de competir amb el "coro" de veritat, el de la gent gran que cada any feia el rector, vam planejar el recorregut. Marxant ben d'hora, passaríem per les cases primer que ells. Ens va donar un resultat excel·lent, ja que moltes persones ens van confondre, ens van donar la paga més grossa a nosaltres.

De bon matí, amb la cara ben neta i el pas lleuger; la mirada atenta de la Teresina va veure com ens allunyàvem per l'esplanada cap a la primera casa de pagès. En veure que arribàvem tan d'hora, tothom va sortir molt estranyat i més encara quan vam començar a cantar la primera cançó:

"Vinguen gallines, vinguen conills, vinguen pollastres i colomins. Tortells, mones, grossos cabrits, i llonganisses de les de Vic. Si "l'ermosa" cistelleta baixa plena com volem, us donarem les gràcies i l'any que ve ja tornarem".

Per demanar que no es perdés! Quan s'anava aixecant el dia i anàvem recorrent dreceres per anar d'una masia a l'altra, vam sentir els cants de l'altre "coro" que venia darrera nostre i comes ajudeu-nos... Quines corredisses fèiem!. Arribàvem tan cansats que quan havíem de cantar no ens sortia la veu, de tant que bufàvem. Tot i això durant tot el dia vam anar al davant fins recórrer tot el poble.

Cap al tard, amb el cistell tan ple que l'havíem de dur entre dos, cansats, amb les espartenyas ben brutes de travessar els torrents, vam arribar a casa la Teresina. Ella mentre ens esperava, anava mirant com ens acostàvem, ens veia venir de lluny. Que contenta es va posar quan li vam dir que tot havia anat molt bé! Ella que sabia escoltar tan pacient va mostrar molt d'interès a les nostres explicacions. Després de fer les parts, a ella, comptant-la com a una més de la colla, naturalment, ens vam anar a dormir, i mai millor dit, més contents que unes Pasqües.

Encara anàrem a cantar dos o tres anys més amb aquell "coro", amb més gent i fins i tot un any vam acompanyar els cants

amb uns platerets i una pandereta.

De tot això ja fa unes quantes tronades però encara tenim el record i l'agraïment que sentim envers aquella sensibilitat, tendresa i paciència de la Teresina que va fer de nosaltres uns cantaires.

AJOVAR POLLINS

Al vespre entrava molt trist a l'estable a acomiadar-me del Tordo, el cavall. En veure'l per última vegada, me'l mirava i se m'omplien els ulls de llàgrimes. Ell es posava greu en veure'm d'aquella manera tan llastimosa. Després de tantes peripècies junts ja no el veuria mai més. Li anava fregant la panxa i el coll amb la meva mà fins que a la fi, cansat el meu pare de cridar-me que pugés a dalt a dormir m'hi va arrossegar tot estirant-me ben fort per tal de desfer els meus braços del coll del cavall. Aquell cavall ja estava ajovat, ja sabia fer totes les feines del camp i havia arribat l'hora de canviar-lo per un pollí de mig any que no sabés fer res. Tot es devia al fet que els meus pares se les havien hagut d'enginyar ajovant cavalls per millorar l'economia de la casa.

Una vegada dins el llit, em cargolava amb els llençols veient aquella mirada estranya del meu amic, el cavall. Molt de matinada em vaig despertar sobresaltat quan vaig sentir el trepig de les ferradures que es dirigien a fer el canvi que abans

s'havia tractat. Se m'estrenyia el cor i em sentia impotent i abatut.

- Corre, baixa, que ja són aquí! - em deia la mare.

Sortia tot murriós i amb les llàgrimes als ulls. El meu pare em clavava la vista a sobre i mirava el nou pollí que era el motiu d'aquest canvi.

- Mira que és maco.

- Guaita, és ros amb una clapa blanca al front.

- Què et sembla, quina cua i quina crina més llargues i arrissades.

- Eh, que és cepat i planta molt bé.

- Vols que li posem de nom Brillant?

Mentre me'l mirava s'alleugeria la meva angoixa.

- Caram! doncs sí que és maco i quin cap més viu que aixeca -vaig pensar-. Oh! I em mira a mi com si em conegués.

- Té, agafa'l i entra'l dins l'estable.
Em va dir el pare.

Una vegada allà, no em cansava
d'anar a veure'l. Com que era tan jovenet el
veia indefens i aviat me'n vaig encapritxar.

Passat un temps i ja familiaritzats amb ell com un més de la casa, va arribar el dia de començar-lo a ajovar. El primer pas era que s'acostumés a portar els guarniments al damunt, ja que quan li tocaven a la pell començava un ball d'allò més divertit. Es cargolava, espolsava, botava, s'aixecava dret, rascava a terra amb les potes, corredisses cap aquí, corredisses cap allà. Nosaltres havíem d'anar molt lleugers perquè no ens toqués el rebre. Al final es quedava tremolós i ben suat i veient que no se'n podia sortir, al cap d'uns dies acabava acostumant-s'hi. Avui l'enganxarem al carro, però, en anar endarrere perquè entrés dins dels braços, començava a botar de cames, quan una era dins l'altra era fora.

Després de ballar-hi una estona i quedar enganxat, feia llàstima el pobre, ell tan petit i aquell carro tan gros. El moment de l'arrencada era d'allò més atropellador. En sentir el carro al seu darrere feia una sortida en trompa que tot i que un l'agafava pel morro i l'altre pel fre anàvem ben lluny abans no el podíem parar. Seguíem parant i arrencant al galop amb les rodes galgades. De tant en tant se n'aixecava alguna quan

fèiem tombar algun roc a la rodera. I així tots suats i bufant ben fort, un dia i un altre li ensenyàvem com ho havia de fer. "Arri" per arrencar, "Bo" per parar, "Ollà" per anar a la dreta i "Oixque" per anar a l'esquerra. Fins que a la fi el guiàvem amb les regnes tots orgullosos bo i drets darrera, dalt del carro.

Mentre anava aprenent tot un reguitzell de feines del camp t'hi anaves entenent millor. T'assenyalava amb el cap que li matessis un tàvec que li picava. Rascava al terra i t'ensenyava les dents fent un sainet quan tenia gana o set. I remenava la cua quan estava content. Avisava posant les orelles ben dretes si s'acostava un estrany. Li agradava que li freguessin el front i la panxa amb la mà.

No m'oblidaré mai el dia que es va esverar amb el carro i que agafant un roc gros vam bolcar llançant-me a mi, fent-me voleiar ben lluny. O una altra vegada pujant-hi a sella vam anar desbocats fins al bosc gran. I la de peripècies per ferrar-lo i esquilar-lo, que havia passat.

A la fi, aquell cavall es feia

indispensable per a les feines del camp. Els temps canvien i va arribar un dia que llaurant un camp, el veí ho feia més de pressa que nosaltres. Ho feia amb un tractor. I encara es va parar i em va dir:

- Veus, el tractor quan està parat no menja.

Jo per defensar el cavall li vaig dir:

- Si però, el meu cavall quan treballa no gasta i en canvi el teu sí.

La màquina es va anar fent pas i va acabar amb bona part de tot allò d'ajovar cavalls.

LA TEMPESTA

Jugàvem una colla de quitxalla al pati d'una casa del Carrer de Dalt. Feia molta xafogor. Entràvem i sortíem d'una barraca de feixos de canyes, al costat de la qual hi havia una pollera on es protegien els pollets que guimbaven per terra, de les picades de les oques i dels ànecs i de les nostres corredisses, rialles, crits i saltirons. Allà el que menys comptava era els temps.

Jugant, jugant, no ens havíem adonat que el cel s'anava enfosquint, quan va arribar la mestressa esvalotada, amb un sac ple de trepadella a l'esquena. Era menjar per als conills.

- Correu, veniu, quitxalla, que m'ajudareu a fer entrar el bestiar, que ve tempesta! Que no veieu quina negror que ve de les muntanyes de Sant Llorenç, el Puig de la Creu i el Farell?

Mirant enlaire vàrem veure unes boires gegants que anaven d'un cantó a l'altre i es feien cada vegada més grans.

- A veure si farà algun disbarat!

- Té, agafa aquests sacs buits i vés a tapar aquelles piles d'alfals- va dir la mestressa al noi més gran -. I vosaltres, feu rotlle i piqueu de mans, a veure si entra l'aviram cap endins del galliner. No esvaloteu massa, que en aquell racó més fosc hi ha unes lloques que coven els ous dins els coves i n'hi ha alguna que ja té a punt de néixer els pollets.

El que sí que ho va esvalotar tot va ser el cop de porta que va fer la ventada que acabava d'arribar junt amb unes gotes d'aigua grosses com cigrons i un llampec recargolat seguit pel terrabastall del tro.

- Caram, quina remenada de calaixeres! Va dir la mestressa, que de seguida va collir els ous fets del dia i se'ls va posar al davantal.

Tots plegats vam córrer cap dins la casa. Un cop dins i mirant a fora per les vidrieres es veia arribar la tallada d'aigua blanca sota aquelles boires tan negres. Tot allò no pintava gens bé, i menys encara quan la guspira d'un llampec ens va córrer

pels peus i el tro ens va deixar sords.

- Sant Marc, Santa Creu, Santa Bàrbara, no ens deixeu! Aquest ha caigut ben a prop! Fugiu de sota la xemeneia i poseu-vos sobre el banc de fusta. Acaben d'arribar els homes, molls com peixos, amb el carro dins el porxo- anava dient la mestressa, anant d'un cantó a l'altre.

Jo, ben atordit, anava mirant aquell diluvi que semblava que ho havia d'arrasar tot, quan després d'un seguit de llampecs i trons cada vegada més forts es va sentir dringar els vidres.

- Mare de Déu! Ara cau pedra! Ens farà malbé les vinyes i els sembrats!

I així, després d'una davallada de pedra rere l'altra, que posaven al límit la resistència dels teulats de les cases, la tempesta va acabar amb una última pedregada, la més fort de totes. Es va anar aclarint el cel, i nosaltres vam començar a fer broma, burlant-nos d'un que s'havia amagat al celler, mort de por. En posar els peus a fora, l'aigua corria per tot arreu. Tots els arbres i les plantes tenien les fulles esparracades i amb els fruits a terra, de la pallissa que havien rebut. Ressaltaven per terra les arrossegades de pedra, i se sentien les queixes del mal que havia fet. Cada vegada més fort, un soroll anava captant l'atenció de tothom: la riera! A ella li tocava ara recollir tota l'aigua que havia caigut, i baixava molt forta. Tots ens hi atansàrem per veure-la passar, agafant la primera dreuera que trobàrem. Quan m'hi vaig anar acostant se'm va posar la pell de gallina i em tremolaven les cames.

- Vigileu, que ja s'ha emportat la palanca, i allà baix, el pont de ferro no la pot engolir!

- Ara baixen arrossegats per l'aigua i a tomballons tota una cria de garrins, amb

la truja i el verro- va dir un home, tot fent senyals a cops de braços.

Jo mirava i veia baixar l'aigua ben roja, esvalotada, sorollosa, fent remolins, arrossegant molt de pressa i a tomballons branques, troncs i fustes. Se sentia una olor forta de terra, farda i aigües trasbalsades. Mirant tot aquell desgavell incontrolable vaig sentir una mena de vertigen i aviat vaig girar cua i me'n vaig anar.

De camí cap a casa, amb el pas lleuger, respirant l'aire net i comptant els colors de l'Arc de Sant Martí (que, com sempre, me'n faltava algun), no em treia del cap aquells porquets que havien anat riera avall.

Les tempestes s'han anat succeint, però aquella, per a mi, va ser diferent.

EPÍLEG

DIES DE VACANCES A PORT LLIGAT

Ja és ben sabut, que en aquest paratge on les fosques roques segellades per la natura donen el to a les verges aigües de la mar es troba ancorada la casa, font d'inspiració de l'obra del pintor Salvador Dalí.

És una delícia baixar a la platja, al matí, quan els raigs del sol hi donen la seva brillantor daurada; i veure arribar les barques dels pescadors que s'han passat la nit mar endins. No en queden gaire i les barques són petites. Has de ser tu mateix, amb el que puguis intuir mentre descarreguen el peix, qui decideixi si la pesca ha estat bona o dolenta. Si els ho preguntes a ells, sempre et diran que no ha anat pas gaire bé!. Per les tardes fan rotllana a l'ombra dels pedrissos de la casa del pintor, asseguts, sargint les xarxes. Si et coneixen són gent molt oberta i és molt fàcil fer tertúlia amb ells, encara que sovint

queda interrompuda per l'atenció d'algun dels curiosos que baixen cada dia més nombrosos, a fer-los preguntes sobre la casa del pintor Salvador Dalí, amb tots els idiomes del món. Ells no es cansen d'aixecar el braç indicant on és i sense adonar-se'n queden enrere les coses de la mar i prenen llum les del geni. Essent jo un més dels seus admiradors, de seguida em tiba ben fort la curiositats de desgranar la convivència d'aquests pescadors amb el matrimoni Dalí i Gala, ja que van ser dels pocs que eren aquí mentre ell va crear la seva obra.

Un d'ells em va acompanyar a la seva barraca per ensenyar-me una gran maleta amb les inicials S.D. que el pintor feia servir per anar de viatge i que va deixar aquí. Jo, sabedor que entre la gent d'aquest entorn, al pintor hi havia una barreja d'admiració i indiferència, pregunto a què va ser degut. La resposta no es va fer esperar gaire:

- Veuràs, quan en Dalí va venir aquí i va comprar unes barraques de pescador per fer-hi una casa, nosaltres ja hi érem de tota la vida. Però el que ens va fer enfadar molt

va ser que aquí tots, qui més qui menys, tenien unes quantes oliveres i l'any 1956 va fer un hivern molt cru i les gelades les van matar.

Nosaltres descoratjats decidírem demanar una indemnització, tots menys en Dalí, que va raonar que les oliveres ja tornarien a brotar. I va valer més la seva paraula que la nostra, i no vàrem cobrar ni un duro. Tornant a la rotllana de pescadors, un va dir:

- Si, però vols dir que no va ser més per culpa de la Gala que no d'ell?, que aquesta sí que es portava "l'oli".

- Sí, però penseu, digué un altre que la seva dona li donava corda, influint positivament, perquè pintés tants quadres. La conversa s'anima i ara l'un o l'altre, tothom deia la seva.

- Recordes aquell dia que sortiren la Gala i en Dalí per anar de viatge? Ell amb una capa fins als peus i una barretina, ens digué si teníem diners. El meu germà els va donar seixanta pessetes, que era tot el que portava. Les va agafar en Dalí i tot seriosament, fent un ritual, les va tirar enrere per sobre del seu cap, anant a parar a terra i tot seguit va dir que necessitarien molta sort en aquest viatge i que això no fallava mai. Mentrestant, nosaltres els anàvem mirant ben embadalits.

- Per a mi, deia un altre, un dia em va fer venir a buscar la criada, que pugés a dalt, que en Dalí em volia veure urgentment. Un cop davant seu em digué, que corrés cap a mar i pesqués dos pops vius ben grossos. Tot explicant-me perquè els volia. - És que han de venir dues models que s'han de posar dins la piscina.

Nosaltres abans ja hi haurem tirat els pops, i ja veuràs quan se'ls entortolliguin pel cos quina cara de pànic i quin esglai! Serà el moment de plasmar la imatge i passar-la a la tela.

- Sí, però, aquestes ximpleries que

feia dins el món de l'art, no tenien res a veure aquí a la platja, quan baixava a parlar amb nosaltres. Era tan assenyat com el primer.

- Ara, que un dia em va ben enxampar. Tenia per costum, quan havia acabat de pintar un quadre important, de fer-nos pujar a veure'l i explicar-nos el seu significat. Li agradava que li donéssim la nostra opinió. Una d'aquestes vegades, em va cridar la criada, i em va dir que en Dalí volia que pugés a veure un quadre que acabava de pintar i que em preguntaria si sabia el que representava. Ella per fer-lo content m'ho va explicar. Quan vaig arribar on era ell, ens vam saludar i ens vam posar a mirar l'obra. Tal i com estava previst, em va preguntar què representava la pintura. Jo em vaig fer l'entès i tot seriós me la vaig estar mirant durant una bona estona i li digué: - "Jo diria que això representa una dona recargolant els braços endarrere". Em va mirar amb aquells ulls que li sortien del cap i tot seguit digué: "Ja t'ho ha dit la criada". No sabent què contestar, tot sufocat vaig girar cua fent una ullada de reüll a la cambra que no hi deixava entrar mai a ningú i vaig anar cap a la feina.

- Encara sembla que els vegi en Dalí i la Gala mirant amb els ulls ben oberts per darrere els vidres d'aquesta finestra que dóna aquí al pati, al davant de la nostra barraca. Miraven com ens menjàvem una graellada de peix del que acabàvem de pescar i cuit amb les brases del foc que havíem fet. De ben segur que si ell hagués estat amb nosaltres n'hagués fet un bon quadre.

No s'acabarien mai les històries sobre aquell home que del no res, amb el gruix de la seva obra, tant ha enriquit la cultura del nostre país.

Ells ja no hi són. Els pescadors segueixen anant a tirar la xarxa mar endins. L'aigua segueix bategant contra les roques. Però les seves pintures cada dia son més vives entre tots nosaltres.

ÍNDIX

PRÒLEG

LA RIERA

L'ALZINA

LA MASIA DE CAN CORTÈS

LA FONT DE SANT ROC O DE CA
N'AIGUADER.....

EL TREN QUE MAI MÉS NO VA
ARRIBAR EL CALDERÍ DE
MOLLET A CALDES.

LLEGENDES DEL CASTELL.....

EL RELLOTGE DEL CAMPANAR

DE PALAU	
LES ARRELS: UN RECORD D'INFÀNCIA DELS AVIS I ÀVIES DEL MÓN AGRÍCOLA.	
ANAR A SERRA LA VELLA	
LA MATANÇA DEL PORC: LA MOCADERA	
EL TEMPS DE SEGAR	
EL TEMPS DE BATRE	
LA FESTA MAJOR	
TEMPS DE LA VEREMA	
UN RECORD A LA TERESINA.....	
AJOVAR POLLINS	

LA TEMPESTA.....

EPÍLEG: DIES DE VACANCES A
PORT LLIGAT

